

FAKE

≠

FACT

Ψεύτικο ≠ Γεγονός

Κριτική των πηγών στη σχολική τάξη

SI. Swedish
Institute

#Challenge
YourFacts

**#Challenge
#YourFacts**

#ΕλέγχωΤαΓεγονότα

ΠΕΡΙ ΕΧΟΜΕΝΑ

04 Καλωσήλθατε!

1. Κριτική των πηγών

Για το διδακτικό προσωπικό

- 05 • Τι είναι η πηγή;
- 05 • Κριτική των πηγών
- 05 • Κριτήρια για την κριτική των πηγών
- 05 • Υλοποίηση
- 06 • Μεροληπτικές πληροφορίες – ρίσκο
- 06 • Εργαλεία στον ιστό για την κριτική των πηγών
- 06 • Ερωτήσεις για όταν είμαστε στον ιστό
- 07 • Μηχανές αναζήτησης

Ασκήσεις 1.1–1.6

2. Προπαγάνδα

Για το διδακτικό προσωπικό

- 11 • Εισαγωγή στις τεχνικές της προπαγάνδας
- 11 • Επισκόπηση της παρουσίασης Powerpoint
- 11 • Ξεκινώντας

3. Δημιουργία ταινίας

Για το διδακτικό προσωπικό

- 12 • Η άσκηση
 - 12 • #ChallengeYourFacts
 - 12 • Συνταγή για μια ταινία προπαγάνδας
 - 13 • Ερωτήματα προς συζήτηση
- άσκηση*
- 14 • Στοιχεία
 - 14 • Οδηγίες
 - 15 • Αφηγηματικός πίνακας

17 Συνεργάτες

18 Διαθέσιμο υλικό

Καλωσήλθατε! Σήμερα, στην εποχή του διαδικτύου, η πληροφορία μεταδίδεται πολύ πιο γρήγορα σε σχέση με προηγούμενες δεκαετίες. Ο τεχνολογικός γραμματισμός και η ικανότητα διαχωρισμού μεταξύ αξιόπιστης και αναξιόπιστης πληροφορίας είναι πλέον σημαντικά προσόντα. Για να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται γνώση, αλλά και πρόσβαση σε ορθά εργαλεία ελέγχου των γεγονότων.

ΕΙΣ ΑΓΩ ΓΗ

Αυτό το εκπαιδευτικό υλικό (Fake ≠ fact) αναπτύχθηκε για μαθητικό κοινό Γυμνασίου και Λυκείου και δίνει έμφαση στην κριτική των πηγών (την αξιολόγηση, δηλαδή, μίας πηγής πληροφοριών), αλλά και την προπαγάνδα, μια χειριστική τεχνική η οποία απαιτεί κριτική σκέψη για να αποδομηθεί.

Το υλικό χωρίζεται σε τρία διακριτά και συνάμα συνδεδεμένα μέρη. Το πρώτο μάθημα βασίζεται σε πληροφορίες που αναπτύχθηκαν από το **Viralgranskaren** (Ο εξεταστής των viral [ειδήσεων]) και **Webbstjärnan**/ Το ίδρυμα Internet στη Σουηδία (IIS) και εστιάζει σε γενικά ζητήματα κριτικής πηγών. Περιλαμβάνει μια σύντομη διάλεξη ακολουθούμενη από ασκήσεις για μαθητές.

Βασισμένο σε υλικό που αναπτύχθηκε από το Σουηδικό Συμβούλιο Μέσων Ενημέρωσης, το δεύτερο μέρος είναι ένας συνδυασμός οδηγιών και ασκήσεων, αλλά εξετάζει πιο προσεκτικά την προπαγάνδα σε σχέση με την κριτική των πηγών. Λόγω του όγκου του υλικού που καλύπτεται σε αυτό το μάθημα, σας συνιστούμε να το καταναείμετε σε δύο ξεχωριστά μαθήματα.

Το τρίτο μέρος αφορά τη δημιουργία ταινίας προπαγάνδας από τους μαθητές, με την καθοδήγησή σας. Το μάθημα απαιτεί κάποια τεχνικά εργαλεία και διαδικτυακή πρόσβαση. Είναι, φυσικά, στη διακριτή σας ευχέρεια η υλοποίησή του.

Ως διδακτικό προσωπικό, γνωρίζετε καλά τους μαθητές και τις μαθητήριές σας. Διαλέξτε τους διδακτικούς στόχους που φρονείτε ότι ταιριάζουν σε εσάς και αυτούς και, φυσικά, τροποποιήστε το, με βάση τις ανάγκες σας.

Καλή επιτυχία!

1

Μάθημα Πρώτο**Κριτική των πηγών****Υλικό διδάσκοντα**

Το πρώτο μάθημα περιγράφει τις πηγές και την κριτική πηγών. Θα δώσετε μια διάλεξη στην τάξη με βάση το παρακάτω υλικό (όχι περισσότερο από 30 – 60 λεπτά). Μετά τη διάλεξη, η τάξη θα συμμετάσχει και θα δώσει απαντήσεις στις ασκήσεις. Θα πρέπει να αφιερώσετε περίπου δύο ώρες στο πρώτο μάθημα.

Με βάση τα παρακάτω κείμενα, μπορείτε να φτιάξετε τη δική σας διάλεξη και να εξηγήσετε εν συντομία τα ζητήματα στην τάξη σας.

Δείτε το παρακάτω σύντομο βίντεο, στα Αγγλικά: <https://vimeo.com/243129187/6bd9606f35>

Τι είναι "πηγή";

Πηγή είναι ο ιστότοπος ή το υλικό από το οποίο ανακτάτε πληροφορίες. Στην παραδοσιακή κριτική πηγών, οι πηγές χωρίζονται σε γραπτές, προφορικές και φυσικές. Στον Ιστό, μπορούν να συνδεθούν διαφορετικοί τύποι πηγών, για παράδειγμα ένα κείμενο που συνδέεται με μια ταινία στην οποία κάποιος αναπαράγει (αφηγηματικά ή ως ερμηνεία) τα λεγόμενα ενός αυτόπτη μάρτυρα.

Κριτική των πηγών

Η κριτική πηγών σημαίνει ότι εξετάζετε συστηματικά τις πηγές και αξιολογείτε την αξιοπιστία τους. Είναι μια μέθοδος που μας επιτρέπει να επιλέγουμε συνειδητά ποιες πηγές θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε. Ένα πράγμα που καθιστά δύσκολη την κριτική στο διαδίκτυο είναι ότι κανείς δεν αποφασίζει ποιος μπορεί να συνεισφέρει πληροφορίες στον ιστό. Μπορεί επίσης να είναι δύσκολο να αξιολογηθούν οι πηγές στο Διαδίκτυο, επειδή ο όγκος των διαθέσιμων πληροφοριών είναι τόσο μεγάλος.

Κριτήρια για την κριτική των πηγών

Η μεθοδολογία της κριτικής των πηγών βασίζεται σε 4 κριτήρια:

• Γνησιότητα

Είναι η πηγή αυτό που υπονοεί; Η πηγή είναι πρωτότυπο ή αντίγραφο; Είναι γνήσιο ή ψευδές;

• Επίκαιρο

Είναι οι πληροφορίες τρέχουσες ή ενδέχεται να υπάρχουν νεότερα ευρήματα; Πόσο καιρό μετά το περιστατικό δημιουργήθηκε η πηγή;

• Ανεξαρτησία

Είναι η πηγή ανεξάρτητη ή οι πληροφορίες εξαρτώνται από άλλες πηγές; Με ποιό τρόπο;

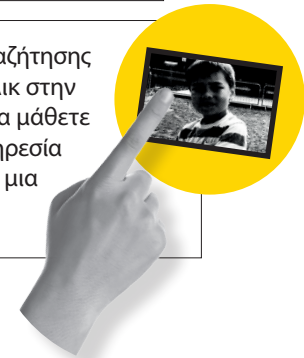
• Αντικειμενικότητα

Είναι προκατειλημμένες οι πληροφορίες από την πηγή; Ποιανού συμφέροντα εκπροσωπεί η πηγή; Υπάρχουν διαθέσιμες αντικρουόμενες πληροφορίες από άλλες πηγές; Πόσο αξιόπιστες είναι οι αντικρουόμενες πληροφορίες;

Πώς να το κάνετε

Για κείμενα, μπορείτε να αντιγράψετε μια κεφαλίδα ή ολόκληρη φράση από μία πηγή στον ιστό και να την επικολλήσετε σε μια μηχανή αναζήτησης με εισαγωγικά και στις δύο πλευρές.

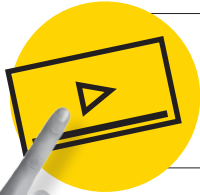
Για εικόνες, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τη λειτουργία αναζήτησης εικόνων της Google (images.google.com). Κάντε δεξί κλικ στην εικόνα και επιλέξτε «Αναζήτηση Google για Εικόνα» για να μάθετε περισσότερα σχετικά με αυτήν. Χρησιμοποιώντας την υπηρεσία Ιστού TinEye (www.tineye.com), μπορείτε να ανεβάσετε μια εικόνα ή να εισαγάγετε μια ακριβή διεύθυνση URL για μια εικόνα, για να μάθετε πού χρησιμοποιείται.

Για τον ήχο, είναι δύσκολο να καθοριστεί εάν μια ψηφιακή εγγραφή που βρίσκεται στο διαδίκτυο είναι αυθεντική. Μια αναζήτηση ανά τίτλο ή όνομα αρχείου μπορεί να σας δώσει ενδείξεις.

Όταν ελέγχετε υλικό βίντεο, είναι σημαντικό να εξετάζετε πράγματα όπως η ποιότητα του κλιπ και ποιος είναι υπεύθυνος για τη μεταφόρτωση. Τα σχόλια στη σελίδα που αναρτήθηκε ενδέχεται να παρέχουν πρόσθετες ενδείξεις.

Μεροληπτική πληροφόρηση – online κίνδυνος

Ουσιαστικά όλες οι πληροφορίες είναι προκατειλημμένες σε κάποιο βαθμό, μιας και μεταφέρονται από την οπτική του συγγραφέα / δημιουργού. Πάντα να εξετάζετε πώς οι πληροφορίες είναι προκατειλημμένες και για ποιο λόγο. Μερικά παραδείγματα:

- Παραπλανητικό περιεχόμενο. Ψεύτικες ειδήσεις και αναφορές μπορούν να διαδοθούν μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε παραδοσιακά μέσα.
- Viral ψυχαγωγία. Η ψυχαγωγία δημιουργείται για δύο λόγους: ως ψυχαγωγία για τον δέκτη (για να τη διαδώσει σε άλλους) και για να δημιουργήσει διαφημιστικά έσοδα για τους δημιουργούς.
- Κρυφό μάρκετινγκ. Μια κοινή πρακτική είναι η απόκρυψη της διαφήμισης κάνοντας την να μοιάζει με δημοσιογραφία. Αυτό ονομάζεται μάρκετινγκ περιεχομένου.
- Δόλια επιχείρηση. Οι περισσότεροι άνθρωποι που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο τακτικά έχουν συναντήσει κάποια στιγμή αναξιόπιστους εμπόρους / επιχειρήσεις.
- Φήμες και συκοφαντίες. Μόλις προβληθούν αρκετές φορές, τα ψέματα μπορεί τελικά να γίνουν αποδεκτά ως αλήθειες. Όπως και στην πραγματική ζωή, είναι καλό να παραμένετε ουδέτεροι σχετικά με δηλώσεις που δεν μπορείτε να αποδείξετε.

Εργαλεία για την κριτική των πηγών

Ξέρατε ότι... Το σύστημα ονομάτων τομέα (DNS) μπορεί να σας βοηθήσει να μάθετε ποιος βρίσκεται πίσω από την πηγή μιας διεύθυνσης ιστού. Συντομεύστε τον σύνδεσμο από δεξιά προς τα αριστερά. Αυτό θα σας οδηγήσει στην κύρια διεύθυνση όπου ενδέχεται να υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με το ποιος δημιούργησε το περιεχόμενο (μετά το www και πριν από τον τομέα ανώτατου επιπέδου, όπως .com). Θα βρείτε μια πλήρη λίστα με όλους τους τομείς ανώτατου επιπέδου, συμπεριλαμβανομένων αυτών των διαφορετικών χωρών στη διεύθυνση: www.iana.org/domains/root/db/

Σε ποιον ανήκει; Εάν θέλετε να μάθετε ποιος είναι ο κάτοχος ενός ονόματος τομέα, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το whois.com, μια βάση δεδομένων που παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις καταχωρίσεις τομέα.

Ποιος άλλος ανέφερε την πηγή σας; Υπάρχει ένας εύκολος τρόπος να διερευνήσετε ποιοι ιστότοποι συνδέονται με την πηγή που θέλετε να ελέγξετε. Χρησιμοποιώντας τον σύνδεσμο λέξης-κλειδιού και μια άνω και κάτω τελεία, ακολουθούμενη από μια διεύθυνση URL (link: www.blogspot.com) στο πεδίο αναζήτησης, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το Google για να μάθετε ποιοι ιστότοποι συνδέονται με τη διεύθυνση και πόσοι είναι.

Ερωτήσεις κατά την πλοήγηση στο διαδίκτυο

Σύμφωνα με πρόσφατους υπολογισμούς, θα μπορούσαν να υπάρχουν έως και 2 δισεκατομμύρια ιστότοποι εγγεγραμμένοι στον κόσμο. Πριν χρησιμοποιήσετε πληροφορίες από έναν ιστότοπο, φροντίστε να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις για να τον αξιολογήσετε.

- Ποιος είναι ο αποστολέας; Υπάρχει σελίδα πληροφοριών ή επικοινωνίας; Πώς αξιολογείτε τη γνώση που λαμβάνετε για τον αποστολέα;

- Τι σκοπό έχει ο ιστότοπος και πώς επηρεάζεται το περιεχόμενο; Θέλει να ενημερώσει, να παρουσιάσει γεγονότα, να διαδώσει μια γνώμη, να πουλήσει κάτι ή να διασκεδάσει; Έχει περισσότερους από έναν σκοπούς; Χρηματοδοτείται μέσω διαφημίσεων;
- Ποιο είναι το κοινό-στόχος; Είναι το περιεχόμενο περίπλοκο ή εύκολο στην κατανόηση; Είναι σωστά τα γεγονότα; Υπάρχουν πληροφορίες για πηγές; Υπάρχουν πληροφορίες για το πότε ενημερώθηκε τελευταία φορά ο ιστότοπος; Λειτουργούν οι σύνδεσμοι;
- Μπορείτε να πάρετε πληροφορίες από άλλες πηγές; Ποιοι άλλοι ιστότοποι παραπέμπουν στον ιστότοπο που εξετάζετε;

Μηχανές αναζήτησης

Θα πρέπει επίσης έχετε κριτική στάση προς τα εργαλεία που χρησιμοποιείτε για να βρείτε πηγές στο διαδίκτυο. Οι περισσότερες μηχανές αναζήτησης βασίζονται στο κέρδος και η διαδικτυακή σας συμπεριφορά μπορεί να επηρεάσει τα αποτελέσματα αναζήτησής σας. Μπορεί να είναι χρήσιμο να αναζητήσετε τις ίδιες λέξεις-κλειδιά σε πολλές μηχανές αναζήτησης και να συγκρίνετε τα αποτελέσματα.

Το Duckduckgo.com βασίζεται σε ανοιχτό κώδικα και δεν αποθηκεύει δεδομένα για εσάς, όπως, για παράδειγμα, η τεχνολογία cookie. Το Startpage.com στέλνει τις λέξεις-κλειδιά σας στην Google και στη συνέχεια παρουσιάζει τις απαντήσεις στον δικό του ιστότοπο. Οι αλγόριθμοι της Google δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα δεδομένα χρήστη σας για την προσαρμογή των αποτελεσμάτων αναζήτησης. η αναζήτηση θα είναι ανώνυμη επισκεψιμότητα ιστού από και προς το Startpage και το Google.

Υπενθύμιση!

Ο σκεπτικισμός είναι το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό του εξεταστή της πηγής.

Ας δούμε τώρα τις ασκήσεις για τους μαθητές...

Μάθημα Πρώτο

1

Κριτική των πηγών

Ασκήσεις

Άσκηση 1: Ο ιστότοπος του σχολείου σας

Επισκεφτείτε τον ιστότοπο του σχολείου σας και περιγράψτε τι συναντά ένας επισκέπτης. Περιγράψτε τους σκοπούς του ιστότοπου μέσα από παραδείγματα. Ποιες εικόνες χρησιμοποιούνται και τι σκοπό εξυπηρετούν;

Αναλύστε το περιεχόμενο του ιστότοπου με βάση τα κριτήρια για την κριτική των πηγών.

- **Γνησιότητα.** Αποφασίστε εάν η ιστοσελίδα είναι αυτή που ισχυρίζεται ότι είναι. Πώς μπορεί να το καταλάβει ο επισκέπτης; Δώστε σαφή παραδείγματα.
- **Επικαιρο.** Οι πληροφορίες στον ιστότοπο είναι επίκαιρες ή όχι; Πώς το καταλαβαίνει ένας επισκέπτης; Δώστε παραδείγματα. Αν η πηγή δεν είναι επίκαιρη, επηρεάζει την αξιοπιστία της;
- **Ανεξαρτησία.** Σκεφτείτε την αυτονομία της πηγής. Είναι ο ιστότοπος αυτόνομος ή αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης ομάδας ιστότοπων; Σε ποιους άλλους ιστότοπους συνδέεται; Ο ιστότοπος εξαρτάται από άλλες πηγές; Αν ναι, πώς μπορείτε να το καταλάβετε;
- **Αντικειμενικότητα.** Αποφασίστε εάν οι πληροφορίες στον ιστότοπο είναι μεροληπτικές. Αν ναι, πώς; Υπάρχουν κρυφές ή φανερές ιδεολογίες που υποστηρίζει ο ιστότοπος; Αν ναι, ποιες;

Αφού εξετάσετε τα διαφορετικά κριτήρια, θα πρέπει να είστε σε θέση να βγάλετε συμπεράσματα για το αν κάποιος θα πίστευε την πηγή. Προσπαθήστε επίσης να βγάλετε συμπεράσματα για το αν είναι αξιόπιστη πηγή εν γένει. Αν ναι, σε ποιον απευθύνεται;

Άσκηση 2: Εξάσκηση των εννοιών της κριτικής πηγών

Δώστε χρόνο στους μαθητές να συζητήσουν τα κριτήρια της κριτικής πηγής, με βάση τον ιστότοπο του σχολείου. Η άσκηση είναι να αναζητήσουν πληροφορίες και να ελέγξουν τον ιστότοπο του σχολείου με βάση έναν από τους ρόλους που αναφέρονται παρακάτω:

- Ένας υποψήφιος μαθητής
- Ένας γονιός που θέλει να μάθει πληροφορίες
- Ένας καθηγητής που θέλει να εργαστεί

Λειτουργεί ο ιστότοπος του σχολείου ως αξιόπιστη πηγή για αυτά τα τρία είδη κοινού; Σκοπός είναι να διδάξουμε στους μαθητές ότι χειριζόμαστε τις πηγές με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με το πώς θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε την πληροφορία. Μπορούν και οι τρεις ομάδες να βρουν αυτό που ψάχνουν; Αντιμετωπίζουν την πηγή με διαφορετικούς τρόπους; Επηρεάζει η οπτική γωνία του επισκέπτη την αξιοπιστία της πηγής;

Άσκηση 3: Συζήτηση για τη δυσκολία εξέτασης δικτυακών πηγών

Συνεχίστε να χρησιμοποιείτε τον ιστότοπο του σχολείου ως παράδειγμα. Τι δυσκολίες αντιμετωπίζετε κατά την κριτική αξιολόγηση του ιστότοπου; Συζητήστε τις προκλήσεις που προκύπτουν όταν κάνετε κριτική πηγών στο Διαδίκτυο. Σκεφτείτε πώς χειρίζεται ο ιστότοπος του σχολείου:

- Τα διαφορετικά είδη μέσων (κείμενο, εικόνα, ήχο, βίντεο)
- Την ευκολία αλλαγής περιεχομένου
- Την τήρηση της ανωνυμίας και την ανωνυμία των συντακτών
- Την έλλειψη γνώσης από τους επισκέπτες για κάποιο θέμα

Σκεφτείτε με τους μαθητές σας πώς η ιστοσελίδα του σχολείου μπορεί να γίνει πιο αξιόπιστη και σαφής για διαφορετικούς επισκέπτες που μπορεί να αναζητούν πληροφορίες.

Άσκηση 4: Το blog ως πηγή

Επιλέξτε ένα blog γραμμένο στη γλώσσα των μαθητών και δείτε πώς παρουσιάζεται.

- Σε ποιον ανήκει η πηγή;
- Πώς παρουσιάζεται ο/η blogger;
- Το blog ανήκει στον ίδιο ή σε κάποιο άλλο;
- Ποιος είναι ο σκοπός του blog;

Αξιολογήστε πώς και αν θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε το ιστολόγιο ως πηγή. Συζητήστε χρησιμοποιώντας το γραφικό στα δεξιά.

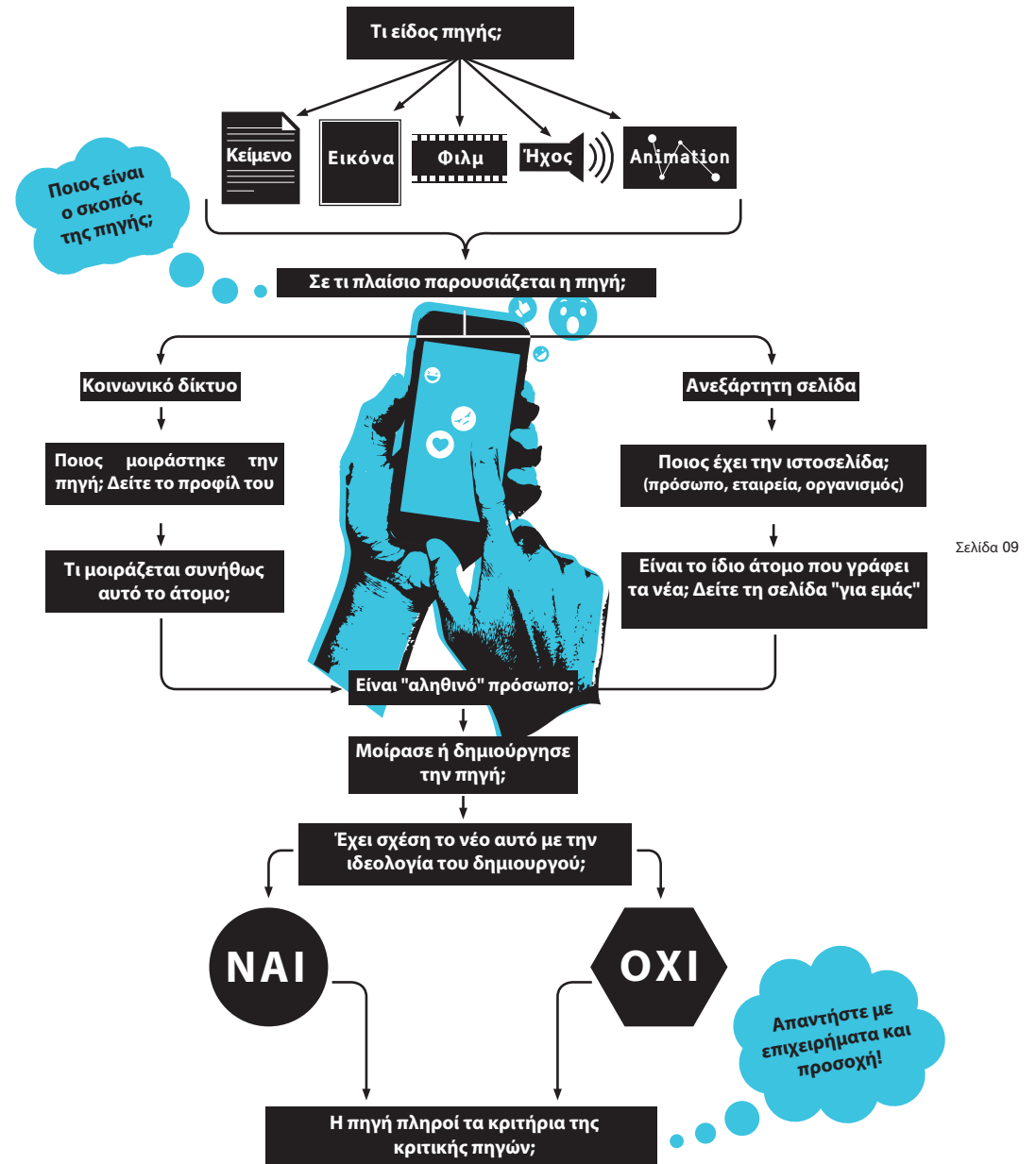
Άσκηση 5: Σε ποιον ανήκει το όνομα χώρου;

Εξετάστε τη διεύθυνση του ιστότοπου του σχολείου. Χρησιμοποιήστε το whois.com για να ελέγξετε σε ποιον ανήκει ο τομέας. Ερωτήσεις συζήτησης:

- Γιατί είναι σημαντικό να ξέρουμε σε ποιον ανήκει μια διεύθυνση;
- Σε ποιον ανήκει η διεύθυνση: www.blogspot.com; Πώς μπορούμε να το μάθουμε;
- Ποιος είναι υπεύθυνος για ό,τι υπάρχει σε έναν ιστότοπο; Είναι ο κάτοχος της διεύθυνσης ή το άτομο που γράφει το περιεχόμενο;

Άσκηση 6: Πώς η Wikipedia κατατάσσεται τόσο ψηλά στο Google;

Τι επηρεάζει την υψηλή κατάταξη ενός ιστότοπου σε μια αναζήτηση στο Google; Ρωτήστε τους μαθητές σας και συνοψίστε τα αποτελέσματα.

Παράγοντες που καθορίζουν σε τι θέση βρίσκεται ένας ιστότοπος σε μια αναζήτηση στο Google:

- Σύνδεσμοι προς/από τον ιστότοπο
- Λέξεις - κλειδιά
- Οι προηγούμενες αναζητήσεις που έχετε κάνει
- Οι αλγόριθμοι του Google
- Διαφήμιση

Συζητήστε με τους μαθητές σας γιατί το Google έχει συχνά τη Wikipedia μεταξύ των δέκα κορυφαίων αποτελεσμάτων. Πώς επηρεάζει τον τρόπο που βλέπουμε τη Wikipedia; Πώς επηρεάζει τον τρόπο που βλέπουμε το Google;

Πόσο σημαντικό είναι για έναν ιστότοπο να βρίσκεται ψηλά σε μια αναζήτηση στο Google; Αυξάνει την αξιοπιστία του ιστότοπου; Πώς; Συζητήστε τη συμπεριφορά αναζήτησής μας, τη σημασία ορισμένων λέξεων-κλειδιών, το επιχειρηματικό μοντέλο της Google και τους συνδέσμους επί πληρωμή (προβεβλημένα άρθρα, διαφημίσεις κ.ο.κ.).

Μάθημα Δεύτερο

2

Προπαγάνδα

Υλικό διδάσκοντα

Ωρα για το δεύτερο μάθημα. Τώρα που οι μαθητές σας έχουν κατανοήσει πώς να αντιμετωπίζουν κριτικά τις πηγές, θα εξετάσουμε πώς χρησιμοποιούνται διαφορετικές τεχνικές που περιλαμβάνουν γλώσσα, εικόνες και ήχο για να ωθήσουν τις απόψεις, τις αξίες και τις ενέργειες των ανθρώπων προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση. Μιλάμε για την προπαγάνδα.

Η εισαγωγή των μαθητών στις τεχνικές της θα τους επιτρέψει να γίνουν καλύτεροι στην ερμηνεία και την αποκωδικοποίηση των προπαγανδιστικών μηνυμάτων.

Εισαγωγή στις τεχνικές της προπαγάνδας

Οι τεχνικές της προπαγάνδας μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε δημοκρατικά και μη δημοκρατικά (λ.χ. απολυταρχικά) καθεστώτα.

Οι πέντε τεχνικές προπαγάνδας που παρουσιάζονται στο υλικό είναι:

1. Έκκληση στα συναισθήματα των ανθρώπων
2. Επίθεση στον αντίπαλο (δημιουργήστε ένα «εμείς» και ένα «αυτοί»)
3. Απλοποίηση, διαστρέβλωση και ψεύδη για γεγονότα
4. Έκκληση σε συγκεκριμένο κοινό
5. Επανάληψη μιας ιδέας ή ενός μηνύματος

Επισκόπηση της παρουσίασης

Το slideshow (παρουσίαση) χωρίζεται σε πέντε ενότητες με βάση αυτές τις πέντε τεχνικές. Η παρουσίαση προορίζεται για να γίνει σε δύο διδακτικές ώρες σε διαφορετικές ημέρες. Προτείνουμε η τάξη να χωριστεί σε ομάδες των 3-4 μαθητών.

Συνιστούμε επίσης στην τάξη να συνοψίσει πρώτα αυτό που βλέπει στην εικόνα χωρίς ατομικές απόψεις ή ερμηνείες. Στη συνέχεια, συζητήστε για το πώς ερμηνεύουν την εικόνα. Σημειώστε ότι οι ατομικές συσχετίσεις (λ.χ. με προσωπικά βιώματα) πρέπει να αποφεύγονται όταν επιδιώκουμε μια κοινή κατανόηση.

Τα θέματα των εικόνων μπορεί να φαίνονται προφανή, αλλά όλοι δεν βλέπουν πάντα το ίδιο πράγμα. Ως καθηγητής, δεν χρειάζεται να έχετε απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις που προκύπτουν. Δείτε τις εικόνες μαζί, πείτε τι βλέπετε και συζητήστε τι σκέψεις σας προκαλεί.

Ξεκινώντας

Ξεκινήστε τις παρουσιάσεις 2.1 και 2.2 του PowerPoint και διαβάστε το σενάριο που συνοδεύει τις διαφάνειες. Μπορείτε να διαβάσετε τα κείμενα στο σύνολό τους ή να τα επαναδιατυπώσετε με δικά σας λόγια. Τα κείμενα σε αγκύλες αφορούν στους καθηγητές.

Μάθημα Τρίτο

3

Δημιουργία Ταινίας

Υλικό διδάσκοντα

Η έμπρακτη εφαρμογή της θεωρίας είναι ο καλύτερος τρόπος για να κατανοήσετε τις πολύπλοκες δομές των μεροληπτικών πληροφοριών. Συνεπώς, το τρίτο μάθημα εξετάζει πιο προσεκτικά το θέμα της κριτικής των πηγών και της προπαγάνδας δίνοντας την ευκαιρία στους μαθητές σας να δημιουργήσουν τη δική τους προπαγανδιστική ταινία, βασισμένη σε ένα άρθρο που περιέχει ψεύτικες ειδήσεις.

Αν θέλετε αλληλεπίδραση, αυτή η άσκηση είναι κατάλληλη. Χωρίστε τους μαθητές σε ομάδες τουλάχιστον 4 – 6 ατόμων. Αφήστε τους μαθητές σας να δημοσιεύσουν τα τελικά βίντεο σε διαφορετικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οργανώστε έναν διαγωνισμό, είτε μεταξύ των ομάδων της τάξης σας είτε μεταξύ των τάξεων του σχολείου σας. Μπορείτε να αφήσετε τους μαθητές να ψηφίσουν ή να βασίσουν τον διαγωνισμό στον αριθμό των "μου αρέσει (likes)".

Η άσκηση

Μπορείτε είτε να χρησιμοποιήσετε το άρθρο σχετικά με τα κοτσύφια που επιτίθενται στο Κεντάκι (<http://weeklyworldnews.com/headlines/54802/blackbirds-attack-kentucky/>), είτε να επιλέξετε άλλο άρθρο που προτιμάτε (στα Ελληνικά). Αγγλόφωνες πηγές για ψευδή νέα:

<https://www.snopes.com/category/facts/fake-news/>

<http://weeklyworldnews.com/>

Επίσης, μπορείτε να γράψετε ένα δικό σας άρθρο. Για ελληνόφωνες πηγές, δείτε:

<https://www.ellinikahoaxes.gr>.

Το άρθρο πρέπει να περιέχει μια απειλή για το ευρύ κοινό. Συνιστούμε την επιλογή ενός σχετικά ανώδυνου θέματος και μη πολιτικά φορτισμένου. Η πηγή του άρθρου δεν πρέπει να κοινοποιηθεί στους μαθητές, πριν την ολοκλήρωση της ταινίας. Οι μαθητές μελετούν το άρθρο που επιλέξατε. Ο στόχος τους είναι να μεταδώσουν το ακόλουθο μήνυμα: "τι θα γίνει, αν κανείς δεν αντιμετωπίσει το πρόβλημα που αναφέρεται στο άρθρο".

Ζητήστε στους μαθητές να ακολουθήσουν τη "συνταγή" παρακάτω, για να κάνουν το φιλμ προπαγάνδας όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικό.

#Challenge
#YourFacts

"Συνταγή" για φιλμ προπαγάνδας

1 ταινία – 4 διδακτικές ώρες

Το παρακάτω πρόγραμμα είναι απλώς ενδεικτικό και μπορείτε να το τροποποιήσετε κατά το δοκούν.

1η διδ. ώρα: Διαβάστε το άρθρο, εξηγήστε την εργασία και παρουσιάστε την εφαρμογή εγγραφής και επεξεργασίας ταινιών.

2η διδ. ώρα: Σχεδιασμός και εγγραφή/λήψη υλικού από το διαδίκτυο.

3η διδ. ώρα: Επεξεργασία του υλικού στην εφαρμογή μοντάζ.

4η διδ. ώρα: Παρουσίαση των ταινιών και συζήτηση.

Συνιστούμε να κάνετε αντίγραφα των σελίδων 14-16 αυτού του εγγράφου και να τα μοιράσετε σε κάθε ομάδα.

Ερωτήματα προς συζήτηση, μετά την παρουσίαση

Τα ερωτήματα αυτά τίθενται στους μαθητές, μετά την ολοκλήρωση του φιλμ.

- Μπορείτε να βρείτε κάποια από τις τεχνικές προπαγάνδας στην ταινία (έκκληση στα συναισθήματα, εμείς και αυτοί, απλοποίηση και παραποίηση, απευθυνόμενη σε συγκεκριμένο κοινό);
- Ήταν πιστευτοί οι μάρτυρες; Αν ναι, γιατί; Αν όχι, γιατί;
- Οι στατικές εικόνες από το διαδίκτυο ενίσχυσαν το μήνυμα της ταινίας; Αιτιολογήστε τη θετική / αρνητική απάντηση.
- Τα γραφήματα ή τα διαγράμματα ενίσχυσαν το μήνυμα; Αιτιολογήστε τη θετική / αρνητική απάντηση.
- Η μουσική και τα ηχητικά εφέ ενίσχυσαν το μήνυμα; Αιτιολογήστε τη θετική / αρνητική απάντηση.
- Πώς θα μπορούσε το μήνυμα της ταινίας να γίνει πιο έντονο και αποτελεσματικό;
- Αν θέλατε να επαναλάβετε αυτό το μήνυμα σε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους, πώς θα το κάνατε;

Μάθημα Τρίτο**3****Δημιουργία Ταινίας****Ασκήσεις****Συστατικά**

1 tablet ή κινητό τηλέφωνο (smartphone)

1 εφαρμογή για μοντάζ βίντεο

Πρόσβαση σε βιβλιοθήκη για δωρεάν μουσική και ηχητικά εφέ (π.χ. <https://www.jewelbeat.com/>)

2 ηθοποιοί που θα είναι οι "μάρτυρες". Θα διηγηθούν τι συνέβη

1 ηθοποιός που θα είναι ο "ειδικός" και θα ερμηνεύσει το συμβάν

10–15 εικόνες από το διαδίκτυο

1 αφηγητής (κάνει την ηχητική αφήγηση)

1 άρθρο με ψεύτικες ειδήσεις

1 λογότυπο που θα αντιπροσωπεύει τον διανομέα της ταινίας, λ.χ. ένας τηλεοπτικός σταθμός

Οδηγίες

- 1 Διαβάστε το άρθρο και εντοπίστε την απειλή. Ποιος είναι ο αποδιοπομπαίος τράγος στο άρθρο; Στη συνέχεια, καθορίστε τι κάνει τους ανθρώπους στο κοινό να φοβούνται τον αποδιοπομπαίο τράγο.

- 2 Επιλέξτε δύο άτομα για να υποκριθούν τους μάρτυρες. Γράψτε μερικές σύντομες προτάσεις για να πουν. Χρησιμοποιήστε αποσπάσματα από το άρθρο ή γράψτε τα δικά σας.

- 3 Επιλέξτε ένα άτομο για να υποκριθεί τον ειδικό. Γράψτε μερικές δηλώσεις για να τις διαβάσει. Χρησιμοποιήστε αποσπάσματα από το άρθρο ή γράψτε τα δικά σας.

- 4 Επιλέξτε προτάσεις από το άρθρο ή προσθέστε τις δικές σας που θα χρησιμοποιηθούν για την αφηγηματική φωνή.

- 5 Βρείτε τις κατάλληλες φωτογραφίες από το διαδίκτυο. Εικόνες του αποδιοπομπαίου τράγου, ζημιές, εικόνες για τη ρύθμιση της διάθεσης κ.λπ. Βεβαιωθείτε ότι δεν χρησιμοποιείτε εικόνες που προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα.

- 6 Αναζητήστε διαγράμματα και γραφήματα που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να υποστηρίξετε τη δήλωσή σας. Τα διαγράμματα δεν χρειάζεται να σχετίζονται με το θέμα.

- 7 Σχεδιάστε το λογότυπό σας - την εικόνα που σας αντιπροσωπεύει ως διανομέα. Χρησιμοποιήστε μια εφαρμογή ή σχεδιάστε το σε χαρτί και τραβήξτε μια φωτογραφία.

- 8 Χρησιμοποιήστε την κάμερα του τηλεφώνου ή του tablet σας για να βιντεοσκοπήσετε τους δύο μάρτυρες και τον ειδικό. Ακολουθήστε τις οδηγίες από το storyboard (δείτε παρακάτω).

- 9 Όταν τελειώσετε, εισαγάγετε όλες τις εικόνες και τα αποσπάσματα ταινιών στην εφαρμογή επεξεργασίας βίντεο. Τοποθετήστε το υλικό, ακολουθώντας την ίδια σειρά με το storyboard.

- 10 Αποφασίστε για πόσο χρόνο θα εμφανίζεται κάθε στατική εικόνα. Μεταξύ 1 και 4 δευτερολέπτων είναι συνήθως ένα καλό χρονικό διάστημα, ανάλογα με το ρυθμό που θέλετε για την ταινία.

11 Τοποθετήστε το λογότυπό σας στο τέλος του βίντεο.

12 Ηχογραφήστε τη φωνή της αφήγησης είτε απευθείας στην εφαρμογή επεξεργασίας βίντεο είτε ηχογραφήστε την ξεχωριστά και εισαγάγετέ την.

13 Επιλέξτε κάποια δραματική μουσική για να ενισχύσετε την απειλητική διάθεση. Δείτε τις ακόλουθες σελίδες για δωρεάν υλικό: www.jewelbeat.com, www.incompetech.com and www.findsounds.com. Προσθέστε τους ήχους και τη μουσική στην εφαρμογή βίντεο.

14 Έτοιμοι!

Storyboard (αφηγηματικός πίνακας)

Μια ταινία αποτελείται από πολλά διαφορετικά στοιχεία. Παρακάτω είναι ένα storyboard για να βοηθήσει στην οπτικοποίηση της διαδικασίας δημιουργίας ταινίας.

Οι μάρτυρες σε εξωτερικό χώρο

Μαγνητοσκοπήστε τους μάρτυρες σε εξωτερικούς χώρους. Κινηματογραφήστε τους από τη μέση και πάνω. Φροντίστε να κρατάτε ακίνητη την κάμερα. Αφήστε την κάμερα να γράψει για τρία δευτερόλεπτα πριν και μετά την ομιλία των μαρτύρων για να βεβαιωθείτε ότι έχει συμπεριληφθεί όλη η μαρτυρία. Συμβουλή:

αν ο μάρτυρας μαγνητοσκοπείται από το πλάι (προφίλ), αυτό δίνει την ψευδαίσθηση ότι υπάρχει και κάποιος που θέτει τις ερωτήσεις.

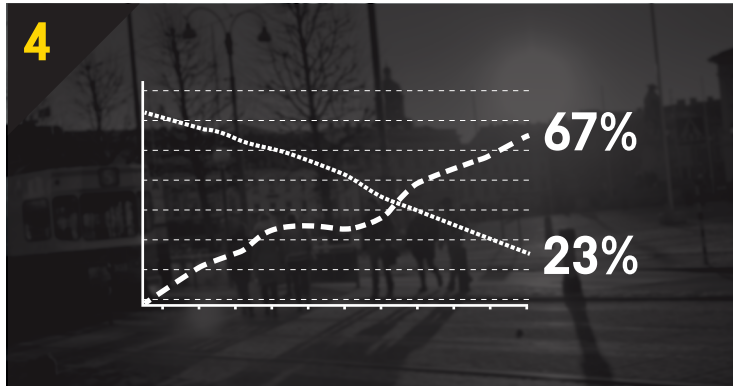
Στατικές εικόνες

Κατά την επεξεργασία, εισαγάγετε μερικές από τις στατικές εικόνες τη μία δίπλα στην άλλη, ως ένθετες στο βίντεο, και αποφασίστε για πόσο χρόνο θα διαρκέσουν (1–4 δευτερόλεπτα).

Ο ειδικός σε εσωτερικό χώρο

Μαγνητοσκοπήστε τον ειδικό σε εσωτερικό χώρο, κατά προτίμηση σε περιβάλλον γραφείου. Κινηματογραφήστε τον από τη μέση και πάνω. Φροντίστε να κρατάτε ακίνητη την κάμερα. Αφήστε την κάμερα να γράψει για τρία δευτερόλεπτα πριν και μετά την ομιλία για να βεβαιωθείτε ότι έχει συμπεριληφθεί όλη η τοποθέτηση του ειδικού.

Διαγράμματα και γραφήματα

Κατά την επεξεργασία, εισαγάγετε μερικές από τις στατικές εικόνες διαγραμμάτων και γραφημάτων το ένα δίπλα στο άλλο, ως ενθέματα στο βίντεο, και αποφασίστε για πόσο χρόνο θα διαρκέσουν (1–4 δευτερόλεπτα περίπου).

Περισσότερες στατικές εικόνες

Προσθέστε τις υπόλοιπες στατικές σας εικόνες στο βίντεο ως ενθέματα.

Επιστροφή στους μάρτυρες

Προσθέστε ένα τελευταίο σχόλιο από έναν από τους μάρτυρές σας. Μη διστάσετε να ολοκληρώσετε με μια αναπάντητη ερώτηση, για δραματική κορύφωση.

Λογότυπο

Προσθέστε το λογότυπό σας ως το τελευταίο στοιχείο στο βίντεο.

Μουσική και ήχοι

Προσθέστε δραματική μουσική και ηχητικά εφέ στην ταινία σας.

Το υλικό επιμελήθηκαν:

Το **Webbstjärnan** & το **Ίδρυμα Διαδικτύου στη Σουηδία (IIS)**

Το **Webbstjärnan** ("Άστρο του Ιστού") είναι μια πρωτοβουλία του **Ιδρύματος Διαδικτύου στη Σουηδία (IIS)** που επιδιώκει να βελτιώσει και να διασφαλίσει τη χρήση του Διαδικτύου από σχολεία, δασκάλους και μαθητές. Το καθήκον του για την υποστήριξη των σχολείων σε αυτόν τον τομέα, λοιπόν, είναι να δώσει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να αισθάνονται ασφαλείς στη χρήση του διαδικτύου ως εργαλείου για τη δημοσίευση και τη δημιουργία σχολικών εργασιών και για τη δημιουργία ιστοσελίδων.

Viralgranskaren

Το **Viralgranskaren** (Ο εξεταστής των viral [ειδήσεων]) είναι μια πρωτοβουλία ελέγχου γεγονότων από τη σουηδική εφημερίδα Metro. Ελέγχουν δημοφιλείς ισχυρισμούς στο διαδίκτυο και προωθούν στο κοινό τη βελτιωμένη κριτική σκέψη για τον παγκόσμιο ιστό. Το 2014, στο πρώτο έτος της, η πρωτοβουλία κέρδισε το Σουηδικό Μεγάλο Βραβείο Δημοσιογραφίας στην κατηγορία καινοτομίας. Το 2017 η Viralgranskaren καθιέρωσε μια εθνική ημέρα κριτικής σκέψης για να κάνει περισσότερους ανθρώπους να αναγνωρίσουν ψεύτικες ιστορίες και την προπαγάνδα. Με αφορμή αυτή την εκδήλωση κυκλοφόρησαν δωρεάν σχολικό υλικό για εκπαιδευτικούς.

Το **Swedish Media Council**

Το **Σουηδικό Συμβούλιο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης** είναι ένας κυβερνητικός οργανισμός του οποίου πρωταρχικό καθήκον είναι η προώθηση της ενδυνάμωσης των ανηλίκων ως συνειδητών χρηστών των μέσων ενημέρωσης και η προστασία τους από επιβλαβείς επιρροές των μέσων ενημέρωσης. Το Συμβούλιο παράγει πληροφοριακό και παιδαγωγικό υλικό που χρησιμοποιείται από γονείς, εκπαιδευτικούς και άτομα που συναντούν παιδιά και νέους στο επάγγελμά τους. Το Συμβούλιο MME παρακολουθεί και δημοσιεύει εκθέσεις και άλλο υλικό για τις εξελίξεις στα μέσα ενημέρωσης, τις επιπτώσεις των μέσων ενημέρωσης και τη στάση των παιδιών και των νέων προς τα MME.

Σελίδα 17

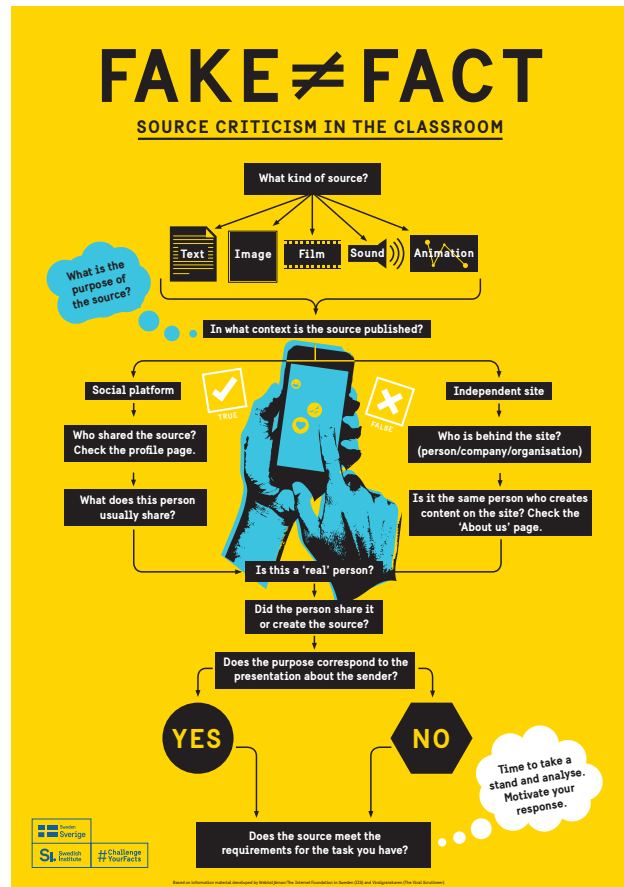
Σουηδικό Ινστιτούτο

Το Σουηδικό Ινστιτούτο είναι ένας δημόσιος οργανισμός που ενθαρρύνει το ενδιαφέρον και την εμπιστοσύνη για τη Σουηδία σε όλο τον κόσμο. Το Σουηδικό Ινστιτούτο δραστηριοποιείται στους τομείς του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, της επιστήμης και των επιχειρήσεων επιδιώκοντας την ενίσχυση των δεσμών και την προώθηση της ανάπτυξης.

Πηγές εικόνων

1. Simon Paulin/imagebank.sweden.se
2. Simon Paulin/imagebank.sweden.se
3. Sofia Sabel/imagebank.sweden.se
4. Werner Nystrand/Folio/imagebank.sweden.se
5. Simon Paulin/imagebank.sweden.se
6. Simon Paulin/imagebank.sweden.se
7. Per Pixel Petersson/imagebank.sweden.se

Διαθέσιμο υλικό που μπορεί να προσαρμοστεί στα Ελληνικά

Αφίσα (70x100 cm)

Ο παρών φάκελος

Επιμέλεια μετάφρασης: η επιστημονική ομάδα του Petit Plan, με άδεια από την Πρεσβεία της Σουηδίας στην Αθήνα.
www.petitplan.org

Σελίδα 18

Παρουσίαση PowerPoint

**#Challenge
#YourFacts**

#ΕλέγχωΤαΓεγονότα

